

Łódź 12.10.2025

Prof. dr hab. Łukasz Błaszczyk
Dziedzina sztuk muzycznych
Dyscyplina artystyczna instrumentalistyka
Akademia Muzyczna im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ **magistra Xiao Xiao Chen**

Zleceniodawca recenzji

Prof. dr hab. Robert Cieśla – przewodniczący Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Xiao Xiao Chen zatytułowana „**Franca Margoli muzyka w stylu dawnym. Na przykładzie sześciu sonat na skrzypce i fortepian**” składa się z rozbudowanej części pisemnej oraz płyty zawierającej sześć sonat na skrzypce i fortepian Franca Margoli.

Franco Margola to kompozytor w naszym kraju zupełnie nieznan, na którego twórczość w dotychczasowej mojej działalności dydaktycznej i artystycznej nie miałem okazji się natknąć. Dlatego też z niezwykłym zainteresowaniem przystąpiłem do lektury przesłanych mi materiałów.

Opis dzieła artystycznego stanowi bogate źródło wiedzy zarówno o samym kompozytorze, jak i historyczno-społecznym kontekście, mającym olbrzymi wpływ na jego twórczość.

Praca składa się z sześciu rozdziałów oraz licznych podrozdziałów, w których autor logicznie przeprowadza czytelnika przez wszystkie aspekty pozwalające poznać Franco Margolę jako człowieka i artystę.

Pierwszy rozdział zatytułowany „Kultura i kontekst” to próba odtworzenia tła historycznego włoskiej muzyki w XIX i XX wieku oraz roli muzyki instrumentalnej i kameralnej w zdominowanej przez operę włoskiej rzeczywistości muzycznej. Ważną częścią tego rozdziału jest wątek przedstawiający muzyczne środowisko Brescii, miasta, w którym Margola zdobył wykształcenie, i które miało największy wpływ na obraną przez niego ścieżkę działalności artystycznej. Autor z dużą wnikliwością prezentuje zarówno zjawiska zachodzące w ówczesnej Brescii, jak i najważniejsze osoby, które kształtowały muzyczne trendy. Dużo miejsca autor poświęca Antoniemu Bazziniemu, który wraz z Paganinim, znacząco przyczynił

się do zwiększenia roli muzyki instrumentalnej w zdominowanych przez kulturę wokalną Włoszech.

W rozdziale drugim autor skupia się na analizie stylów i trendów muzycznych XIX i XX-wiecznych Włoch, których genezę stanowi odwieczna walka pomiędzy tradycją a nowoczesnością. Przeprowadzone przez doktoranta analizy oraz wynikające z nich wnioski, pozwalają czytelnikowi poznać świat, w którym kształtowała się estetyka głównego bohatera tej pracy. Warte zacytowania jest ostatnie zdanie tego rozdziału, którym doktorant płynnie przechodzi do kolejnego, poświęconego życiu i twórczości Franco Margoli.

„Większość stylów XX wieku holdowało albo innowacyjności, albo tradycji. Franco Margola obalił tę zasadę, a swoją twórczością dowiódł, że tradycja i innowacja nie są przeciwstawne, lecz się uzupełniają. Sztuka, gdy stroni od poszukiwań, tonie w jalowych wspomnieniach, a gdy lekceważy historię, popada w spekulację i abstrakcję. Musi zatem dążyć ku przyszłości, osiągalnej jedynie poprzez połączenie z przeszłością”.

Rozdział trzeci zawiera najważniejsze wątki z biografii kompozytora, zarówno te dotyczące jego działalności kompozytorskiej, jak i dydaktycznej. Dużo miejsca autor poświęca w tym rozdziale poszukiwaniom przez Margolę własnego stylu kompozytorskiego.

Niezwykle trudno jest oceniać język kompozytorski Margoli na podstawie niewielkiego wycinka jego dorobku, w postaci sześciu sonat nagranych przez doktoranta. Przeglądając zasoby platform cyfrowych nie natknąłem się niestety na żadne wysokiej klasy nagrania, dokonane przez muzyków prezentujących najwyższy poziom wykonawczy. Dokonując więc mocno ułomnej analizy twórczości Margoli, nie mogłem oprzeć się wrażeniu, że tkwił on mocno w stylistyce XIX wieku, zarówno pod względem formy jak i środków wyrazu. Również harmonia, choć daleka od klasycznego i wczesnoromantycznego porządku, daleka jest od zdobyczy urodzonych kilka dekad wcześniej kompozytorów tj.: Richard Strauss, Claude Debussy, Maurice Ravel czy Ottorino Respighi. Dlatego ciężko jest mi się zgodzić z niektórymi wyrażonymi przez doktoranta tezami, w których próbuje chyba nadmiernie dowartościować dorobek Margoli.

„Jednak mimo, że jego muzyka daleka była od teatralności, udało jej się zarówno zadowolić gust ukształtowanej przez wielką tradycję publiczności, jak i dotrzymać kroku współczesnemu światu muzycznemu. Jego muzyka była rozumiana jako radykalne poszukiwanie nowych środków i form”.

Nie jestem również w stanie dostrzec w twórczości Margoli „wyjątkowych walorów formalnych”, o których doktorant pisze kilka akapitów dalej.

Dalej jednak czytamy:

„...Margola był obcy wobec wszystkiego co go otaczało. Muzyka lat 50., serializm postwebernowski, strukturalizm z Darmstadt, muzyka aleatoryczna i wszelkie inne zjawiska niezwiązane bezpośrednio z zasadami estetyki neoklasycyzmu nie wzbudzały jego zainteresowania”.

Należy z tego wysnuć wniosek, iż odrzucenie muzycznych zdobyczy dwudziestowiecznych to całkowicie świadomy wybór Margoli.

Dowodzić tego może cytat z samego kompozytora, w którym mówi o „*potrzebie nadania harmonii należnej jej godności*”.

Podsumowując ten ważny rozdział poświęcony głównie stylowi twórczemu Franco Margoli należy przyznać, iż doktorant trafnie umiejscowił jego dorobek kompozytorski na mapie ówczesnej muzyki, czasem jednak nadmiernie go idealizując, z czego, moim zdaniem, nie warto czynić większego zarzutu.

Rozdział czwarty i piąty to, jak pisze sam doktorant, rdzeń jego dysertacji. Znajdujemy w nich analizę sześciu sonat Margoli na skrzypce i fortepian.

O wnikliwości badań podjętych przez doktoranta świadczy dotarcie do rękopisów tych kompozycji, zawierających notatki i uwagi kompozytora. Po lekturze tej analizy nie mogę oprzeć się wrażeniu, iż doktorant sklasyfikował te sonaty jako wartościowy materiał dydaktyczny dla uczniów szkół średnich i początkujących studentów. Często przez niego przywoływane walory dydaktyczne tej muzyki, mają w uczniach doskonalić technikę gry oraz wykształcić umiejętność twórczego myślenia i przede wszystkim współpracy kameralnej.

Kładąc główny nacisk na walory dydaktyczne omawianych sonat, doktorant nieco zbyt powierzchownie potraktował ich warstwę muzyczną, formalną i harmoniczną. Dużą natomiast wartością tej analizy jest podjęta przez doktoranta próba odnalezienia kontekstu historycznego, poprzez zderzenie zawartości muzycznej każdej z sonat z okresem ich powstania. Choć niektóre wnioski dotyczące wpływu sytuacji społeczno-politycznej na zawartość muzyczną Piccola Sonaty wydają się odrobinę ryzykowne i nieco przesadzone, uważam, że niezwykle ważną częścią pogłębionej interpretacji dzieła jest świadomość czasu i okoliczności jego powstania.

Cały rozdział uważam za ważną i wartościową część pracy pisemnej, choć niektóre elementy analizy zostały według mnie niesłusznie pominięte.

W zamykającym pracę rozdziale szóstym doktorant prezentuje różnice w czterech wersjach omawianych sonat, opublikowanych przez czterech różnych wydawców. Jest to niezwykle pracochłonne i żmudne zadanie, które wydaje się konieczne, jeśli praca ma mieć również walory popularyzatorskie, bowiem jak autor sam często podkreśla, jednym z najważniejszych zadań tej rozprawy jest odkrycie muzyki Franca Margoli dla współczesnych skrzypków.

Całość pracy, zgodnie z wymogami, kończy bibliografia oraz streszczenie.

Część pisemna doktoratu, będąca opisem dzieła artystycznego, to wartościowa praca przedstawiająca sylwetkę i dorobek nieznanego w Polsce włoskiego kompozytora. Franco Margola w oczach doktoranta to kompozytor, którego muzyka jest niezwykle wartościowa, bez wątpienia zasługująca na odkrycie dla współczesnych odbiorców oraz upowszechnienie w świadomości wykonawców. Pewną sprzecznością wydaje się zatem nieustanne podkreślanie jej cennych walorów w procesie dydaktycznym szkół średnich i studiów pierwszego stopnia. Nie zmienia to faktu, że pan Xiao Xiao Chen przedstawił do recenzji wartościowy materiał zawierający niezbędne informacje zarówno o kompozytorze, jak i sześciu sonatach skrzypcowych.

Drobne zastrzeżenia może budzić sam tytuł zamieszczony na głównej stronie pracy. Użycie wielkiej litery w słowie „Sześciu” uważam za niedopatrzenie, jednakże sama konstrukcja tematu nie jest dla mnie intuicyjna i oczywista. W pracy można też znaleźć nieliczne literówki, co można usprawiedliwić barierą językową.

Dzieło artystyczne przedstawione do recenzji to płyta CD zawierająca wszystkie 6 sonat omawianych w części pisemnej. Nagrania dokonano w studiu Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie. Doktorantowi przy fortepianie towarzyszyła Alexandra Dallali, a reżyserem dźwięku była Maryla Kłosowska.

Po dokładnym zapoznaniu się z materiałem muzycznym zawartym na płycie należy stwierdzić, iż doktorant trafnie zdiagnozował i udokumentował w części pisemnej styl kompozytorski i język muzyczny Franca Margoli. Wszystkie zarejestrowane na płycie sonaty dalekie są od nowatorskich trendów pojawiających się w I połowie XX wieku.

We wszystkich sonatach widoczny jest bardzo tradycyjny i niezbyt skomplikowany warsztat kompozytorski. W zamieszczonych w pracy pisemnej nielicznych przykładach muzycznych, wyraźnie widać bardzo klasyczne i mocno uproszczone traktowanie rytmu, jako jednego z głównych elementów dzieła muzycznego. Zasadne zatem staje się stwierdzenie doktoranta, że kompozycje znajdują doskonałe zastosowanie w edukacji muzycznej szkolnictwa średniego.

W sferze melodyki we wszystkich sonatach widoczne są ślady włoskiej śpiewności, które doktorant w swojej interpretacji stara się eksponować.

Na uwagę z pewnością zasługuje udana współpraca kameralna wykonawców. Znakomita realizacja partii fortepianu przez Alexandrę Dallali znacząco wzbogaca i urozmaica dość ubogi materiał muzyczny. Zarówno pod względem artykulacji i dynamiki artyści znaleźli klucz do interpretacji omawianych sonat Franca Margoli. W niektórych fragmentach wątpliwości może budzić dość zachowawcze podejście wykonawców do szybkich temp, sugerowanych przez kompozytora. III część Sonaty nr 2 opisana przez Margolę „Vivace-Deciso” mogłaby zyskać na wyrazistości i energetyce przy zastosowaniu odrobinę szybszego tempa. Również II część Sonaty nr 3 „Vivo-Feroce” zinterpretowana jest spokojnie i lirycznie bez wymaganej drapieżności i gwałtowności. Ślady sugerowanego przez kompozytora charakteru tej części można odnaleźć jedynie w partii fortepianu, realizowanej przez Alexandrę Dallali. Ostrożny dobór temp wzmaga niestety poczucie monotonii i jednostajności języka kompozytorskiego Margoli. Wykorzystanie szybszych temp, zintensyfikowanie ekspresji czy zdynamizowanie kulminacji z pewnością dałoby słuchaczowi większą radość z odkrywania nieznanej mu dotąd muzyki.

Całość nagrania spełnia moim zdaniem wymagania dzieła artystycznego, choć pewne zastrzeżenia może budzić intonacja doktoranta oraz niezbyt oszczędna ekspresja. Być może przyczyną tak stonowanych interpretacji jest mało skomplikowany materiał muzyczny omawianych sonat, w których trudno w moim odczuciu odnaleźć przestrzeń do większych uniesień duchowych zarówno dla wykonawcy jak i słuchacza.

Konkluzja

Praca doktorska pana Xiao Xiao Chen pt. „Franca Margoli muzyka w stylu dawnym. Na przykładzie sześciu sonat na skrzypce i fortepian” to ciekawy materiał zawierający informacje o twórczości szerzej nieznanego XX-wiecznego włoskiego kompozytora. Pisemna część doktoratu zawiera szereg trafnych analiz i jest interesującym źródłem wiedzy na temat życia i dorobku twórczego Franca Margoli. Część artystyczna zawierająca sześć sonat na skrzypce i fortepian pomimo pewnych zastrzeżeń pozwala mi stwierdzić, że doktorant spełnił wszystkie wymagania aby niniejsza recenzja zakończyła się pozytywną konkluzją.

Pracę doktorską Pana Xiao Xiao Chen oceniam jako odpowiadającą wymaganiom rozprawy doktorskiej zgodnie z art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.). Wnoszę o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

A handwritten signature in blue ink, reading "Lukon Franayl". The signature is fluid and cursive, with a long, sweeping tail on the final letter.